

Чого-то Сашко не приходять

Дід Митоня тихий і сором'язливий і, мабуть, ще набожний, бо коли поїсть, обережно кладе ложку в миску і швиденько хреститься, кліпаючи малесенькими очима, наче б ото зробив яку шкоду. Потім ще довго сидить біля миски, повільно дожовуючи пшоняну кашу. Біля печі крутиться баба Тоська з віником і кухликком. Вона сьорбає з нього воду і кропить нею підлогу, від чого виходить оте п-п-р-р, що завжди смішить старого Митоню, і в нього відразу з'являється ще кілька в'язанок дрібних зморщок на щоках, а ніс розпливається по всьому обличчю, ніби дід, здавлюючи сміх, зганяє його увесь до свого великого носа, і тоді здається, що ніс набухає ще більше і ось-ось лопне, а Митоня залетється від сміху. Можливо, від того у Митоні на носі час від часу вискакує червоний прищик, і тоді його обличчя стає кумеднішим і ще добрішим. Митоня – другий чоловік у баби Тоськи, і від нього в неї дітей немає. У самого ж Митоні Тоська перша. Живуть вони вже багато років, але коли до Тоськи заходить її син від першого чоловіка з дружиною та онуком, десятирічним Сашком, то Митоня червоніє і виходить у спальню, а потім, вчепившись рукою в бильце ліжка, перегинається до дверей і визирає звідти.

- Іди сюди, чого ти там ховаєшся, - говорить йому Тоська, - що ти за чоловік такий? З'їдять вони тебе?

Митоня ще більше червоніє і ховає голову. Потім бере перше, що трапиться під руки і вдає, що зайнятий ділом. Його більше не чіпають. Трохи згодом до Митоні заходить Сашко. Він заходить вільно, як свій. Сашка Митоня любить і не соромиться. Сашко теж любить старого, хоч Митоня йому й не рідний.

У них навіть є свій секрет, Сашко таємно навчає Митоню грамоті. Вони разом виводять букви в тоненькому зошиті і читають буквар. Сашко захоплюється роллю вчителя, і, коли старий робить якусь помилку, він кричить, що в того не руки, а граблі і що в нього нічого не вийде. Митоня ображається, відмовляється вчитись грамоті і сидить мовчки. Вони обоє мовчать і дивляться у вікно. Надворі крапають бурульки, а на віконницях, майже під самою стріхою, натовклось горобців, гріються на сонці і цвірінчать, як навіжені. Скоро весна.

- Дідусю, на ставок ходять будемо? - обережно питає Сашко після паузи. Митоня мовчить. Сашко теж мовчить. Значить, ще не пройшло. Минає ще трохи часу, і Сашко знову запитує:

- А пам'ятаєте, якого ми з вами того літа щупака витягли на коника?

- Хе, пам'ятаєте. Такі щупаки два рази не чіпляються, - говорить Митоня.

Сашко бадьориться;

- Ще скільки? Ще місяць, може, то й підемо. Місяць, да? Чи більше?

- Та де там. Яке там більше! Через місяць вже можна, - відмовляє Митоня, вже забувши про образу. - Ви ще свиней держите?

- Ага, - каже Сашко.

- То добре, черв'яки будуть підходящі.

Вони захоплюються розмовою, розплановують майже всю весну, літо, осінь, аж до перших заморозків. І все то – рибалка. Коли вже дід повністю в настрої, Сашко згадує про велосипед, що Митоня обіцяв йому купити цієї весни. Митоня посміхається, він радий відчувати, що Сашко залежний від нього і що він тут може ставити свої умови.

- Обіцяв, то куплю, аякже, - говорить він, пишаючись.

- Ти у мене, дідусю, самий-самий, - підливає Сашко масла.

Митоня пливе в посмішці і червоніє. А назавтра вони таки йдуть разом до магазину і купують «Орльонка». Сашко щасливий. Митоня теж.

Минає місяць або й менше, і Сашко кружляє по дворі, ганяє по вулицях, не минає жодної калюжі, від чого бризки летять вище голови.

Аж ось баба Госька кличе його щось там, мабуть, допомогти, і лише за третім колом Сашко таки повертає до баби. Стара притягує йому бутля з вузьким горлом і просить, щоб той відвіз його батькові.

- Тільки дивись же не розбий, - гукає вона Сашкові.

Сашко й сам розуміє, що треба обережно, але в той же час в голову закрадається шалапутна думка пожартувати з бабою. Він робить ще два кола по подвір'ю і виїжджає за ворота. Там, під ворітьми, біля старого клена, поросли молоді пагони і вже розпустили листя. Сашко спиняє велосипед і ховає бутля в кущі. За цим усім з вікна спостерігає Митоня.

І в нього знову по всьому обличчю розпливається його широкий ніс і мружаться очі. «Що ж то воно буде?» - думає старий і вмощується біля вікна. Сашко крутить з усіх сил до яру, що за садом. Там в купі сміття і різного непотребу, коли він проїздив велосипедом, помітив відбите зелене горло,

точнісінько таке горло, як у бабиного бутля. Так воно і є, лежить на тому ж місці. Сашко, збуджений від передбачення майбутнього розвитку подій, хапає горло і мчить на всіх педалях назад. У дворі він зупиняється біля хати, тримає у руці розбите горло і, набравши винуватого вигляду, пильно слідкує за дверима. Митоня вже давно помітив Сашка і тепер душиться від сміху. Аж ось двері прочиняються, і на поріг виходить баба Тоська. Побачивши Сашка з розбитим бутлевим горлом, вона сплескує в долоні і заходиться в такій лайці, що ніхто й зроду не чув такого. Коли ж Сашко витягує з кушів цілого бутля, баба Тоська на мить вмовкає, дивиться оторопіло, а далі знову заходиться лайкою, гіршою, ніж перша. Сашко задоволений сідає на велосипед і, ніби переможець на коні, з бутлем в руці прямує до батька.

Увечері вони разом з Митонею діляться враженнями і сміються досхочу...

Тепер Сашко вже, мабуть, забув про ту свою витівку, скільки весен і зим минуло. Тепер він справжній парубок, вчиться в місті і заходить до Митоні все рідше. А Митоня, як і досі, сидить біля вікна, та все ото видивляється Сашка. Рибалити він вже не ходить, ноги нікудишні, та й з хати дід виходить тепер рідко. Сидить та все дивиться у вікно. А увечері питає бабу:

- Чого-то Сашка не видно?

- А я знаю чого, - відмовляє стара, - парубок, знать чого...

Митоня мовчить і чекає. «Скоро Різдво. Мо', на Різдво прийде? На Різдво повинен прийти». Але ось приходить Різдво, а Сашко не приходить. Вже минає другий, третій тиждень, і Митоня знову питає у баби, ніби між іншим:

- Чуєш, а що то Сашка не видно?

- А я знаю що, - відповідає баба Тоська, - нема та й нема. Парубок вже, того й нема...

Зимовий вечір. Мороз слабкий, схоже на те, що зимі скоро кінець. У печі тріщить і стріляє, Митоня лежить у ліжку і дивиться через вікно у нічне небо.

Світло в кімнаті не горить. Горить тільки в тій, де Тоська. Вона крутиться біля печі, копірсає кочережкою палаюче паліччя і щось мугиче під ніс.

- Тосько, - чується зі спальні слабкий голос.

- Чого? - відзивається Тоська.

- Іди-но сюди, до мене.

- Підожди, зараз прийду.

Скінчивши копирсатись, Тоська ставить кочережку в куток і повільно плететься в спальню. Митоня лежить якийсь блідий, схудлий. З вікна на обличчя йому падає місячне світло, і обличчя його видається майже синім. Очі вирячились, як у сліпого, і дивляться незрозуміле куди.

- Чого ти? - питає Тоська і, дивлячись на Митоню, чогось лякається. - Що ти? Щось хотів? - питає вона ще тихше, як у хворого.

- Я, Тосько, умирать буду.

- Тьху на тебе. Що ти мелеш, - відказує Тоська, хоч сама бачить і розуміє, що так воно і є.

Митоня мовчить. Мовчить і Тоська. В хаті тихо і за вікном тихо, тільки тріщить паліччя. Тоська хоче щось запитати у Митоні, але не наважується.

Їй хочеться увімкнути світло в спальні, але якийсь тягар нависає на неї і не дає їй зрушити з місця. Митоня щось говорить, але на якійсь дивній мові, і Тоська не розуміє жодного слова.

- Митоню, - кличе вона, - що тобі, Митоню?

Дід Митоня ніби пробуджується від сну і раптом чітко запитує:

- Чуєш, а чого-то Сашко не приходить більше?..

Далі він знову починає говорити незрозумілою мовою. В старій очі наливаються слізьми, вона плаче над Митонею і белькоче крізь сльози:

- Хіба ж я знаю...